

פרולוג לפרשת "רפיח" 1946

מאת: ר"ח ראובן יתיר

הערה: א.מ. "ניסנית" = א.מ. "אתינה" = א.מ. "רפיח"

ספינה זו נרכשה באתונה שביוון ב 1946, יחד עם או סמוך לרכישת א.ק. "אנה לוכיטה", או "המרי העברי", שהפכה להיות "כנסת ישראל". בגלל עיכובים בהסדר התשלומים למוכרים היוונים, ולאור סכנת התערבות המשטר הצבאי הבריטי ביוון בתקופה זו, הוסכם על פשרה בין המוכרים היוונים והקונים קרי המוסד, כדלהלן :

MS "Athina" – תפוסה 700 – 800 טון תפליג עם צוות יווני אל האי Sapienza אשר בדרום ה"פלופוניס". שם תעגון במפרץ מוגן עד סיום העיסקה והעברת הבעלות למוסד. יעדה בשלב זה : "בקאר", יוגוסלביה. תסריט זה התגשם למעשה. בזמנו לא נראתה חשיבות "היסטורית" למסע של א.מ. Athina כשהיא ריקה (in ballast) מיוון ליוגוסלביה.

גם כיום המסע הזה בספינה אינו מהווה מוקד לציון מיוחד, מלבד אולי העובדה, שקומץ הבחורים הישראליים, שהפליגו בה בשליחות המוסד אל היעדים הצפויים ב"בקאר", פלוס הנער היהודי הסלוניקאי כהן, אשר צורף אלינו והיה מיועד לעליה, מנעו אובדן הספינה למוסד. במיוחד לאור בגידתו של רב החובל היווני Vassilios Exarchopoulos בבעלי האנייה, במוסד.

מאחר והמעשייה הוזכרה במשדר טלביזוני ביום ב' 05/04/1999 בשעה 21:30 בערוץ הראשון תחת הכותרת "רגעים של חסד או גיהנום", בסרטו של עמוס כרמלי על שלוש ספינות מעפילים שנקלעו למצוקה בים האגאי, וגם לפני זה בספרו של יורם קניוק: "אודסיאה של מפקד", וגם לאור שיבושים בהצגת הדרמה ברשימות הללו בנוגע ל א.מ. "Athina", החלטתי כאחד שהיה שם לסקר בעצמי את מהלך האירועים, כפי שקרו באמת. ובכן :

בסוף ספטמבר 1946 הגעתי עם א.ק. "Cadio" לאתונה, אל נציג המוסד, יאני אבידוב. גם יוסי המבורגר כבר היה שם.

בנמל פיראוס היו שתי ספינות בשלבי רכישה/הכנה לקראת קבלת עולים ביוגוסלביה. א.מ. "Athina", שנשלחה כאמור לעיל למעגן באי Sapienza, ו-א.ק. "Anna Lohita", שהפליגה עם בן ירושלמי (ז"ל) לבקאר יוגוסלביה, והגיעה ליעדה.

באמצע אוקטובר סוכמה עיסקת רכישת MS Athina.

אנו, קבוצת מלווים, יצאנו ללא דיחוי באותו לילה ממפרץ Salamis על ספינת דייג אל האי Sapienza. הקבוצה כללה את יוסי המבורגר/הראל, אברהם ליכובסקי הגדעוני, הנער היהודי הסלוניקאי כהן, ועוד 3 חברים. (ראה את הופעתו של כהן בתשדיר: "רגעים של חסד או גיהנום").

הגענו למחרת לפני הצהריים. לרב החובל Vassilios היו כבר הוראות הפלגה. לפני ההפלגה חתרו אנשי הצוות בסירת הצלה לעיר הקרובה על מנת לקנות מזון. אחרי הצהריים הרמנו עוגן והפלגנו צפונה במזג אוויר טוב, מול רוח צפונית וים גלי. מאחר והים האיוני Ionian Sea היה ממוקש עוד מימי המלחמה, ומאחר ומזג האויר הצפוני האיט את התקדמות הספינה, פנינו אל המעברים הפנימיים שבין החוף המערבי של יוון והאי Kefalonia, Zante, אל תעלת Levkas. בהתקרבה אל Levkas Island בשעות הערב, עלתה הספינה על שרטון. הסיבה: טעות בזיהוי מגדלי האור ירוק/אדום, כמופיע על מפת הניווט היוונית הישנה. למחרת הגיעו למקום אנשינו בליווית הסוכנים היוונים. הוסדרה גרירת הספינה מהשרטון ובדיקה תת מימית. לא נמצא נזק.

בשלב זה הופיעו הבריטים על הבמה. אנחנו הישראלים הסתתרנו במחסן של הספינה (hold). ר'ח Vassilios נצטווה לפקוד את נמל Levkas, להתקשר לרציף, לצפות לביקורת השלטונות, ולאפשר לבריטים בירור הזהות של הספינה – האם היא באמת מיועדת להובלת פליטים ארמניים.... בו בלילה נצמדה לדופן הימני שלנו ספינת דייג שנשלחה כדי להעלים אותנו, הישראלים, מעיני הבריטים.

בספינה הקטנה הזו שטנו במשך יום - יומיים בין האיים, במפרצים. חוויה נהדרת!

בלילה חזרנו ל-Levkaz. עלינו בשקט על Athina, הערנו את הצוות, בקשנו להתניע את המכונות, להתיר את חבלי ההתקשרות, ולברוח במלוא המהירות אל עבר החוף האלבני הלא רחוק.

תרגיל זה לא הצליח. שלטונות הנמל גילו את הכוונה, והציבו גוררת לפני חרטומו עם שרשראות אל החוף. ספינתנו הקטנה, שהמתינה בצפייה להצלחת המבצע, קבלה אותנו שנית. התרחקנו במהירות מן המקום מבלי לעורר תשומת לב. הפלגנו אל פתח מפרץ Patras, וזרקנו עוגן בצפייה לבאות.

אחרי תקופת דממה, ללא ידיעות או קשר, שלחנו איש צוות יווני לחוף, כדי שירחרח מה מרכלים על הרציפים, בבארים, ואפילו בעיר פטראס. וכמו כן מה ידוע על תעלומת הספינה המוזרה Athina שנתקעה ב-Levkaz.

המלח חזר עם הידיעה שספינתנו הורשתה להפליג, אולם בפקודה מפורשת לרב החובל, עם ציון היעד : חזרה לפיראוס. כמו כן נודע שרב החובל נענה לפקודה, והפליג בשעה מסוימת מ Levkaz דרומה, בכדי לשוב את ה"דודיקנס" בדרך לפיראוס.

הרמנו עוגן, וחישבנו נקודת מפגש על פי מהירות וכוון הפלגה משוער. יצאנו בכוון האי Zante, ראינו את Athina שטה בקורס דרום מזרח. הסבנו את תשומת ליבה, התקרבו, ובקשנו – כיכול – עזרה בלב ים. Athina עצרה, התקרבו אל הדופן הימני, עלינו בזריזות על הסיפון והתחלקנו על פי תוכנית מוקדמת בין גשר הפיקוד, חדר המכונות, וחדר האלחוט. ריכזנו את אנשי הצוות בחרטום, והנער כהן הסביר להם, בשפת האם שלו, יוונית, שזו חטיפה, ושהספינה MS Athina שבה אל המסלול המקורי שלה, אל נמל עליית העולים, בקאר.

מלבד רב החובל, שניסה להתנגד – זאת חובתו ללא ספק (ר.י.) – עבר תרגיל זה בסדר. הפלגנו ביוזמתנו, בפיקוד הח"מ לבקאר. היה לנו אקדח אחד, שנתן תוקף לכוונתנו.

בקרב החוף היוגוסלבי הקמנו שוב קשר עם אנשי המוסד, הודענו על ETA = שעת הגעה צפויה ל-Split לקבלת נתב = Pilot. בגלל סכנת מוקשי הים, זכר למלחמת העולם, הפלגנו רק באור יום, בין איי דלמציה, ולא בים האדריאטי הפתוח, וזאת למרות הדחיפות בהגעה.

בלילה הראשון עגנו במפרץ, מול כפר דייגים, צפונה מספליט. למחרת הפלגנו בין האיים, ועברנו את Zadar (שחרבה, אחרי הפצצה בטעות של ח"א האמריקאי!).

בלילה השני נכנסנו לנמל שבאי Rab. נתקבלנו בידידות כאורחי המקום ומשמר החופים.

משם הייתה הדרך קצרה. התקשרנו לרציף ב Cicreniza, לא רחוק מבאקר. נתקבלנו על ידי שליחי המוסד במקום, הם הביאו אותנו אל הרציף בבקאר, ושם נתגלתה לעינינו האוניה ה"ענקית", לימים "כנסת ישראל". ראינו את שבויי המלחמה הגרמנים עובדים עליה בהכנות לקליטת העולים.

כאן מסתיים תאור האודיסאה הזעירה.

בסיפור שלי התייחסתי לחברים בקבוצה, ולביצועים בכינוי כולל "אנחנו" בלשון רבים :

החלטנו... ירדנו... עלינו... השתלטנו... הפלגנו... וכו'. כי ככה זה היה, והיה יפה.

בינינו היה יוסי הראל, שקיבל את הפיקוד מידי בנימין ירושלמי (ז"ל) על "כנסת ישראל". היה מכונאי (בוב?) שנוכחותו וסמכותו ליד האי Zante הייתה לא פחות חשובה מיכולתי אני, לקחת פיקוד, להחליף את רב חובל Vassilios, ולהוביל את הספינה אל יעדה ביוגוסלביה.

איתנו היה אברהם ליכובסקי אשר עשה את יומו במיומנות ובהצלחה מירבית, כאשר קיים קשר עם המרכז לאורך כל הדרך והאירועים.

כמובן שזכרתי את הילד כהן, יתום השואה, שתרם להרגעת הצוות בשפתם ומנע בכך עימות, אולי פחות נעים, כי צוות כפוף קודם כל לרב החובל שלו, וחובתו לעמוד לצידו בעת תקלה כגון זו שתיארתי.

וראה מה קרה!!!
אותו ילד כהן מדבר אלי מבעד למסך הטלוויזיה, גבר נאה, בוגר, בשיבה טובה, ומספר את סיפורנו. אמנם לא כל כך בדיוק, אבל זה בכלל לא חשוב כיום.

צריך או לא צריך. עדכנתי משהו מתוך פירטי הספורים של כהן ושל קניוק, לפי מיטב זכרוני.

שוחזר מהזיכרון, עובד שנית, ונרשם ב- 09/03/2000 ע"י ר'ח ראובן יתיר,
רח' אורט 8 כפר סבא 44211 טל: 7674011-09